

ԻՐԱՅԻՆՔ

ԻՐԱՅԻՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
ԿՐ ԶՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻ ԱՄԵՆ ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ

Rev. Pere G. Kalemkarian Mechitaristengasse
№ 4 Vienne

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ներկայ 1898 թվականի Պուլխարիոյ համար սահման 12 ֆրանկ » » վեցամսեայ 6 » Արտատպանի » սահման 14 » » » վեցամսեայ 7 » ԿԱՆՆԻՒՆ ՎՃԱՐՆԵԼԻ	Նամակ դրամ եռայնի դրկի հետեւեալ հասցեով ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԻՐԱՅԻՆՔ, ԼԵՍԳՐՈՑ ՎԱՌԱ (ՊՈՒԼԿԱՐԱ) Редакция на ВѢСТНИКЪ „И правункъ“ ВАРНА (България).	Rédaction du journal „Iravounk“ VARNA (Bulgarie)	Խմբագրութեան ուղղեալ գրութիւնք էս չեն դրկուիր եւ յարմար դասուած- ները միայն կը հրատարակուին անդո- րովին կամ մասամբ: Դասնոցման տար 20 սանթիմ. երե- սեն տեղի անգլաներու համար 20 0/0 գեղջ կը լինի. փոխարեւը կանխիկ:
---	---	--	---

ԻՐԱՅԻՆՔԻ Դ. ՏԱՐԵՇՐԶԱՆԸ

«ԻՐԱՅԻՆՔ» յառաջիկայ տարին պիտի հրատարակուի շաբաթը երկու անգամ աւելի մեծադիր ծաւալով
և հայերէն ու պուլխարերէն լեզուներով:

Բաժանորդագլին տարեկան 10 ֆր. Գուլխարիոյ և 12 ֆր. արտատպանի համար:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

«Իրաւունք» յունկարի սկիզբէն պիտի հրատարակուի շաբաթը երկու անգամ և աւելի մեծ ծաւալով, մէկ մասը պուլխարերէն, միւսը հայերէն: Հայերէն մասին պարունակութիւնը գրիթէ պիտի հաւա- տարի թերթին ալմանակ ծաւալին չորս երեսներուն:

Պուլխարերէն մասը առանձնապէս պիտի նուիրուի Մակիդո- նիոյ շահերուն և իրաւունքներուն պաշտպանութեան, մինչ հայերէն մասը պիտի ունենայ այն ուղղութիւնը և սկզբունքները որոնց հե- տեւած ենք թերթին հիմնադրութենէն մինչև այսօր:

Հայաստան և Մակիդոնիոյ Արեւելեան խմբիոյ գլխաւոր ճիւ- ղերն են, և անոնց շահերուն պաշտպանութիւնը միեւնոյն օգիտին մէջ կը նշանակէ զատ ուժեղ միացումը միեւնոյն թշնամի բռնա- պետութեան դէմ աւելի զօրեղ պայքար մը մղելու համար:

Պուլխարերէն մասին խմբագրութիւնը յօժարեցաւ ստանձնել քաղաքի հանրաժանութ փաստաբան, հայապէր Տիար Բէթր Տրա- կուլէֆ, նախագահ Սրբաւանա յեղափոխական բնկերութեան կիզր- վարչութեան և նախկին խմբագիր Սրբաւանա և ուրիշ թերթերու սրտնցմով միշտ եռանդուն և ճարտար գրիչով մը տալով տարիէ ի վեր պաշտպանած է թուրք լուծին տակ հեծող քրիստոնեայ ժողովուրդ- ներու արգար գաղտը:

Ինչպիսի ենք որ այս նոր կարգադրութիւնը գոհունակու- թեամբ պիտի ողջունուի իրաւունքի բոլոր ընթերցողներէն և պիտի նպաստէ յառաջիկայ տարեշրջանին մէջ զգալապէս աճման այն հա- մակրութեան զոր ցարգ մեր թերթը վայելցց Պատ. հասարակու- թեան կողմէն:

Յառաջիկայ տարին իրաւունք պիտի դրկուի միայն մեր այն բաժանորդներուն որոնք ընթացիկ տարւոյ բաժանորդագլինը վճա- րած են: Տարեկան բաժանորդագլինը պիտի ըլլայ 10 ֆրանք Պուլ- Կարիոյ և 12 ֆր. արտատպանի համար: Ով որ նոր տարեշրջանի երեք թիւերը կ'ընդունի եւ ետ չի դարձներ, բաժանորդ պիտի նր. կատուի:

Այս կարգադրութիւնը ապարանական և ալ պատրաստու- թեանց համար ժամանակ և աշխատութիւն պահանջող ձեռնարկ մը ըլլալով, ստիպուած ենք իրաւունքի յառաջիկայ 95. թիւով փակել մեր Գ. տարեշրջանը, որպէսզի կարելի ըլլայ մինչեւ յունկարի ըս- կիզբը լոյս ընծայել Գ. տարեշրջանի առաջին թիւը:

Արտատպանի հայութեան համակրութեան և քաջակրօն- թեան վրայ վստահ գոհ սրտով կը թեւակոխենք նոր տարւոյն մէջ, ուր կը յուսանք թէ նոր աշխատակիցներու և թղթակիցներու օժան- դակութեամբ պիտի յաջողինք աւելի օգտակար ու շահեկան ընել թերթին պարունակութիւնը և աւելի լաւ ծառայել ժողովուրդին շահերուն ինչ որ մեր գլխաւոր նպատակը և գերագոյն իղձն է:

Խմբագրութիւն

ДЕКЛАРАЦИЯ.

В. „Иравункъ“ („Право“) е единъ отъ ония симпатични вѣст- ници на измъченитѣ арменци, който съ рядка рѣшителность и твърда непоколебимость е отстоявалъ правата на своѣта народность. Той съ умъение и тактичность е ръководилъ арменското общественно мнѣние, до като е имало една чюзвствителна празнота отъ такива сжщо съ- братия. Нѣма съмнѣние, че това му придобѣ симпатинтъ на всичкитѣ живущи въ България арменци, а сжщо и на единъ голѣмъ дялъ отъ българската интеллигенция.

За да даде дестѣпенъ материялъ обаче и за българското читающе общество, на което нравственнитѣ интереси, въ борбата сръщу не- правдитѣ въ Турция, сж тождественни, редакцията на тоя органъ е турила намѣрение да осжществѣи и друга една, още по-симпатична за българското общество, идея: да уголъми формата на вѣстника си и да започне издаванието му на двата языка — българский и арменский.

По този поводъ, имахъ честъта да получа отъ редакцията на реченный вѣстникъ покана да взема и азъ участие въ списванието на българския текстъ. Велегласно исповѣдвамъ, че азъ съмъ считалъ нравственнитѣ интереси на арменцитѣ и българитѣ еднакво священные и толкова тождественни колкото и между одринцитѣ и македонцитѣ. Азъ мисля, че само съ группиранието на всички борящи се елементи, които въ купъ да правятъ отпоръ на злото, ще е възможно да се до- чака едно честито разрѣшавание на Источния въпросъ. Дѣлимъ ли се; на разни страни ли теглимъ — ще бждемъ слаби. Слаби ли сме — ни- какво въздѣйствие не можемъ направѣ нито на тиранина, нито на дипло- мацията. И нашитѣ огнетени народи ще бждатъ боязливи и неподвижни.

Само заради това азъ приемамъ съучастието въ списванието на „Иравункъ“ и, колкото силитѣ ми помагатъ, ще работя въ по- прището на доброто дѣло, съ което е нагърбенъ този органъ.

П. Драгулевъ.

ՀԱՅ ԿՆՈՋ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԴԵՐԸ

Հաւանական է որ պիտի գայ ժամանակ մը ուր մեջլաւ կանանց հարցը յուզուի և ստանայ այն նըշանակութիւնը զոր ունի այսօր Եւրոպայի մէջ և հայ կիներ ալ յաւակնութիւն տածէ ունենալ հայ ալրին հաւասար իրաւունք և գիւրութիւններ, տնտեսական կեանքի ամէն ճիւղին մէջ գործելու, որպէս զի կարենայ ընկերական անկախ դիրք մը ձեռք ձգել:

Այդ յաւակնութիւնը իր հետ ընկերական կարգը կը բերէ հանրային գործերու մէջ նոյնպէս ալրին հաւասար իրաւունքներ վայելելու ձգտումը:

Կանանց հարցին այս հեռապատկերը գիտեմ որ հայ ալրերու համար, շատ հազուադէպ բացառութեամբ, շատ անհաճոյ պիտի թուի: Իրաւունք ալ ունին, որովհետեւ իսկապէս փափաքելի չէ որ օր մը հայ կիներ անտեսելով իր մայրական, ամուսնական, տնտեսական պարտականութիւնները որոնց խղճամիտ կատարումը բաւական է իր ամբողջ ժամանակը զբաւելու, ելլէ պահանջել որ ինքն ալ հանրային կեանքի մէջ գործուն մասնակցութիւն ունենայ ալրին հետ հաւասար չափով: Սակայն լոկ փափաքել որ այդպէս չըլլայ՝ նշանակութիւն չունի բնաւ, որովհետեւ տնտեսական կեանքի արդի պայմաններուն երեւոյթը և իրերու տրամաբանական ընթացքը շատ աւելի զօրաւոր են քան մեր փափաքները և ատոնք այժմէն ցոյց կուտան որ մենք ալ պիտի ունենանք, մանաւանդ ինքնօրէն Հայաստանի մէջ, մեր կանանց հարցը: Եթէ այրերը կը կամին այդ օրը գոնէ ուշացնել շատ երկար ժամանակ, մէկ միջոց մը միայն ունին:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ՀԱՍՐԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Դ.)

(5)

Մարտի 16-ին, 1855 թուին, Վիեննա գումարուած կոնֆէրենցիան ա՛յս որոշման կը յանդէր. «Ամանեան կայսրութեան եւրոպական տէրութիւններու հետ ունեցած մեծ յարաբերութեանց պատճառաւ, Բ. Դուռը լիովին իրաւունք ունի ապահովելու հաւաքական երաշխաւորութիւնէ մը եւ գտնուիլ եւրոպական կոնցլէրին մէջ»:

Բայց ինչպէս և ինչո՞վ Թուրքիան կրցած է ապացուցանել այս իրաւունքն՝ առանց պարտաւորուելու: Միթէ զայն իրաւունքն ապացուցած էր՝ Կրէտայի, Սիւրիայի, Բուլղարիայի, Հայաստանի եւ ալ տեղերու ջարդերով: Միթէ զայն իրաւունքն ապացուցած էր՝ միջուկ ցարդ ներդաւած գտնուելով իր մէջ գտնուող Չէրկէզներուն, Քիւրտներուն եւ Չէրկէզներուն: Միթէ զայն իրաւունքն ապացուցած էր՝ կառավարելով երկիրն Շէվկէս բաշաներով եւ Մուսա բէկերով: Նամանական, միթէ

լիովին կատարել իրենց ալրի և ամանի պարտականութիւնները և լիովին գոհացում տալ այն օրինակաւոր պահանջներուն զոր գեղեցիկ սեռը ունի հանգէպ իրենց: Այդ պարտականութիւններուն զբաւեռը և ընտանեկան ապրուստը, գոնէ շատ համեստ չափով մը, հայ լիովին միջոցը գտնուի: Իսկ երբ երկրամասարդները դրամ չահելու դժուարութեան կամ ուրիշ պատճառներով ամուսնանալէ խոյս կուտան, կամ, ամուսնանալէ ետքը անկարող կըլլան ընտանեքին ապրուստը հայթայթել, այն ատեն բնական և հետեւապէս անխուսափելի է որ հայ աղջիկը և կիներ միտին տնտեսապէս և ուրիշ կերպով անկախ դիրք մը ունենան: Ընդհանրապէս այն ալրերուն որոնց մէջ կըստնուի իրենց ապրուստին և ապագային ապահովութիւնը:

Թողունք սակայն ապագային այդ հաւանականութիւնները և ըզբաղինք ներկայով: Այժմ ալ կիներ ունի իր տան շրջանակին մէջ տնտեսական շատ կարեւոր դեր մը, որ ընդհանրապէս կանտեսուի Սիւրիայի դիրքի տէր ընտանեքներու համար մասնաւորապէս շատ աւելի մեծ նշանակութիւն ունի կնոջ կրթութիւնը, իր անտեսական կուշումին գիտակցութիւնը քան որ չափ չի կարծուիր առհասարակ. և այս՝ բազմաթիւ ընտանեքներու նիւթական փճացման գլխաւոր պատճառը կամ պատճառներէ մէկը եղած է և պիտի ըլլայ: Պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ մատաղ սերունդին տրուած թերի կրթութեան վրայ, որ չէ կրցած հայ մանչը և աղջիկը պատրաստել որոշապէս ըմբռնելու կնոջ տնտեսական դերին կարեւորութիւնը տան մէջ: Հայ ալրը, արեւելեան տնական բռնապետութեան բարո-

զայն իրաւունքն ապացուցած էր՝ իր կամայական օրէնքներով, իր կաշառուած զատարաններով կամ իր ժառանգական անկանոնութիւններով: Կամ, պատահմամբ, միթէ զայն իրաւունքն ապացուցած էր՝ արտաքին ճնշմամբ հրատարակուած իր Հատուի-Հիւմայուններով, որոնց ինք բնաւ չկախեց աւանջ, կամ եւ ա՛յնքան կրկնուած և բնաւ չիրագործուած իր բարենորոգմանց խոստումներով:

Սալիֆաներու խօսքին և անոնց հանդիսատես խոստումներուն հուստապացող եւրոպացի ինչո՞ւ ցարդ ինքզինք թողած է օրօրու իր բարենորոգումներու յուսով: Թո՛ղ ստույգ համար, որ շարունակուին Պալատի շուտաւարձներն և մեծափոր փայտներու անյազութեան յաղեցումն. ձգելու համար՝ որ այս կայսրութեան քրիստոնեայ և միսայիւ ման հպատակներն կորստին յետին թշուառութեան մէջ եւ ի դուր սպասին յետին յուսահատութեան մէջ:

Ո՛չ, այսպէս չէ եղելու թիւնը: Մենք չենք հաւատարմ եւրոպական մեծ տէրութեանց ա՛յնքան միամտութեանը եւ ապիրատութեանը վրայ: Իրողութիւնն ա՛յն է որ կուսակցութիւններու բաժնուած եւրոպացի կը պահէ իր մէջ բաշխողականներու այս կառավարութիւնը,

յական ախտէն տախալին աղատուած չըլլալով, կը շարունակէ, գոնէ ինչ ինչ հանգամանքներու մէջ, իր կնոջ հանգէպ բացարձակ տիրոջ մը դիրքը ընդունիլ, որ անպայման հնազանդութիւն միայն կը պահանջէ: Ասոր ուղղակի հետեւանքն է որ ալրերը իրենց համար արժանապատուութեան խրնդիր մը կը նկատեն իրենց նիւթական կապութիւնը ծածկել իրենց կիներէն և սրբան կարելի է, զայն փայլուն կամ լաւ ցոյց տալ: Ընդհանրապէս կընեն օտարներու հանգէպ: Կիներ այս հանգամանքներու մէջ իրեն պատասխանատուութեան մաս մը չի հաներ էրիկմարդուն նիւթական վիճակին բարեւոյժման կամ փճացման մասին: Պատասխանատու և ալրն է միայն իր ինքնօրէն և բացարձակ տէր իր գործերուն: Եւ երբ կուգան ձախորդ օրեր, երբ աղքատութիւնը տան դուռը կը դարնէ, ինչ որ թերեւս կարելի պիտի ըլլար արգելել կամ գոնէ յետաձգել տան տնտեսական բարեւոյժ կառավարութեամբ և երկուքին միջեւ խորհրդակցութեամբ, անպատասխանատու կիներ իրաւունք կունենայ գահադաշնու, միմուռու ինչ որ կրնայ տանիլ մինչեւ ամուսնական ամենամեծ անհամարձակութեան նիւթական խնդիրներու:

Կիներ պէտք է եթէ ոչ էրիկին նիւթական կապութիւնը իր մանրամասնութեամբ, գոնէ սա չափ որոշ գիտնայ թէ անկախ տարին որչափ կրնայ ծախսել տան համար: Այս մասին որոշումը կանխաւ տրուելու է երկուքին միջոցով ամեն պատահականութիւն, մասնաւորապէս անխաղաղ պարագաներ նկատողութեան առնելով: Անկէ ետքը կնոջ վերաբերելու է որոշուած գումարը նպատակաւորաւ կերպով ծախսելու հոգը, որովհետեւ ինչ որ տունէն ներս է, կընոջ խնամքին պէտք ունի, իրեն

աւազակային սխալմով՝ կրիտիկական օրերու համար կազմակերպուած այսպէս եւ Դուռը կը պահէ իր երկիրն մէջ՝ ջարդի օրերուն համար՝ Քիւրտներն, Չէրկէզներն եւ Չէրկէզներն:

Այս յետադէմ և աղետալի քաղաքականութիւնէն է, որ կը բղխին Արեւելեան հարցի բոլոր դժուարութիւններն: Կաթիլներն Բ. Դ. օրով, 1767-ին, Սըր Ուիլիամ Պիտի ստանալով Ռուսաց առաջինութիւններն և անոնց թըրքաց գէլ տարած յաղթութիւններն, կը գոչէր: «Ստանդան կայսրութեան գոյութիւնն Անգլիոյ համար կենաց եւ մահու հարց մ'է»:

Սըր Ուիլիամ Պիտի նախագատութիւններն մինչեւ ցայսօր պահած Անգլիան, սակայն, Թուրքիոյ հողեւորքի մէջ գտնուած պահուն իսկ՝ ոչ միայն հիւսանդ մատուցող վիճակն ունեցած չէ, այլ և կայսրի եւ եգիպտոսի զիջեցիկ միացումներն իրացնելէ յետոյ՝ այն ատենէն աւելի զօրուոր ալ եղած է:

Կայ նաեւ Կիւրդէն սկսած քաղաքական ուրիշ հոսանք մը, որ կը շարունակէ իր աղլիցութիւնն ունենալ մեր այժմու գիւտագիտութեան նախադատութեանց վրայ, հաւաստեցնելով այն բանի վրայ թէ պէտք է «պահպանել օսմանեան կայսրութիւնը՝ և

կը վերաբերի, ինչպէս առեւտրական և շահելու միջոց եղող ուրիշ գործեր տար մարդուն կը վերաբերին մասնաւորապէս:

Այսպէս ներդաշնակութիւն մը հաստատուած կըլլայ արտադրութեան և սպառումին միջեւ: Եթէ արտադրողը ալրն է, բանաւոր սպառումի մը խնամոտ և յարատեւ հսկողն ալ կիներ կոչուած է ըլլալ:

Սակայն ասանկ դրական վերանորոգումներու վրայ ո՞վ պիտի մըտածէ, երբ մեր աղջիկները գրպորոցին մէջ դաշնակ վարեն և Քրուաններէն ֆուտներ գոց սորվիլ կաշխատին մեծ մասամբ, մինչ մանչը բանաստեղծութիւն գրելու և տար նման բարձր գրադուներու կը նուիրեն իրենց ժամանակը:

Յ. Պ.

ԹՎԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Փ. Պօլիս, 30 Նոյեմբ. 98

Քաղաքիս ազգային կայսրութիւնը, ինչպէս նախորդ թղթակցութեանէս կիրեւար, օր ըստ օրէ վաւերականաւ վրայ է: Կուսակցական վեճեր, անտեղի զրպարտութիւններ ու նոյն իսկ սպառնալիքներ Ֆիլիպէի սընարաններու մը շուրջը կը գոռացնեն մէկ քանի շաբաթէ ի վեր: Ու ամենէն անհրաժեշտ գործերը, դպրոցը, և կեղեցիկ, աղքատները մոռցուած, անարգուած են անհատական կրթութեան այս վայրագ պայթումին մէջ:

Քանի մը օր առաջ Արսէն փորգվահանի քաղաքիս ազգայիններէն 30 անձերու հրաւիրագրի դրած էր, ժողով կազմուելու և պուլկարահայ լիբերթի մը մէջ իր անձին գէժ գրուածներուն համար բոլորքելու նպատակաւ: Ու թէ հոգի պու-

րոպական հաւասարակշռութեան պահպանութեան համար:

Այլ քաղաքիսներն և զգացումներն՝ քաղաքականութեան մէջ՝ միշտ թեւադրուելով ժամանակէն և զէպերէն, փոփոխելի են հետեւաբար: Քաղաքական համագումարներն և ձգտումներն ա՛յնքան շատ են թարկուած են յաճախակի փոփոխութեանց, որ երկիրներու հանգամանաց և կացութեան փոփոխումն ալ բնական և ճակատագրական եղած է: Քաղաքական և ընկերային փոփոխութեանց հոսանքին համեմատ հետեւելու և շարժիլն է՝ ամենաբնական և ամենազործնական կերպով ընթանալու կանոնն:

Արդ, իր այժմու քաղաքական և հոգեւորութեան մէջ՝ թրքական կայսրութիւնն և եւրոպական հաւասարակշռութեան անկիւնաքար նկատելն ո՛չ բնական է, ո՛չ ալ քաղաքական. և այս եղանակացութիւնը չէ կարող լինել պարկեշտ և յստակատես քաղաքականութեան մը արդիւնք: Չայս բնութեան պիտաւոր մարդիկ կը նմանին այն վարկազուրկ, տգէտ և անխիղճ բոլիշկներուն, որոնք՝ զոտ առեւտրական նպատակաւ կը մատակարարին հրաշալի զեղանակներ և կը խոստանան բոլորքելու իրեն և երկար կեանք, անդորձ

տասնամեկով իր հրաւերին ժողովուրդն և որոշեցին հանրադրութեամբ մը թաղ. խորհուրդով գիմել, պահանջելով որ պաշտօնապէս հերքէ Արսէն վարդապետի գէտ եղած ամբաստանութիւնները և հաստատէ իր այցելու հովիւ պաշտօնը:

Չենք կրնար գիտնալ թէ թաղ. խորհուրդը ինչ ընթացք պիտի բռնէ այս գիմելին հանդէպ: Բայց կը բաժանին որ ամեն կերպով աշխատէր ճշմարտութիւնը երեւան հանելու: Ֆիլիպեցիք ա'լ զլուծած են «ես»ի «դուն»ի այս անփոք կռիւներէն ու կը փոփոքին վնիշտայ այս խառնակութեանց: Թաղ. խորհուրդը ուրեմն պէտք է վերահասու ըլլայ խնդրին իրողութեան, Արսէն վարդապետէն պահանջէ իր պաշտօնին վաւերացման, լսէ անոր բացատրութիւնները և ըստ այնմ որոշում տայ: Կը զարմանանք թէ ինչո՞ւ Արսէն վարդապետ չուզեր մէջտեղ հանել իր պաշտօնական վաւերացմանը ուրով կարելի ըլլայ ինքին «չ'չ'ցնել այս բոլոր տարածանքներէն»:

Ազգային Սահմանադրութեան ոգուն հակառակ ապրիլի 27-ը հանուր ժողովներ գումարելէ լուսնի պաշտօնավարները երեւան հանել: Արսէն վարդապետի այս անհոգութիւնը կասկածել կուտայ միշտ, որովհետեւ վստահելի ազգային խորհուրդէն կրնանք որ իրեն կաթով կոտորակ հրահանգ եղած է Աստուծոյ Երթալ և հոն մնալու:

Քանի մը օրէ ի վեր քաղաքիս մէջ համերաշխութեան խօսքեր կը լսուին, որուն հեղինակը, կրսն, քաղաքիս ազգային պաշտօնէութեան մէկ անդամ է: Ասիք կուզեն խաբար չի մնալու համար, ամեն բանի աչք գոցել և աղանձբունք քեյֆէն գուրս չիլլալ:

Մենք ալ համերաշխութեան

կերպով մահաւան դատապարտուած հիւանդներուն:

Թուրքիան, ինչպէս կը տեսնենք, հոգեվարքի մէջ է եւ իր մահն ոչ միայն մահ չի պիտի բերէ Արցախ, այլեւ ամենապակասը ներքին միջոց չի պիտի պատճառէ. ըստ որում նա՛ եւս չպիտի կրնայ խանգարել կամ կործանել Յրանստի գործը իրենց հաւասարակշռութիւնը:

Ընդհակառակը, իր քաղաքի կայսրութեան հոգեվարքի մէջ է եւ Արեւելեան հարցի երկարաձգումն է՝ որ կը սպառնայ մշտապէս Եւրոպայի խաղաղութեան եւ իր հասարակչութեան սեւեռակաշունքները վրայ, բան մ'որ իրենց պիտի յատկացնէ մեր քաղաքակրթական տէրութեանց միջոց կամ միջոցն անկումն:

Աստիճաբ՝ Թուրքիան բաժնեկու համար Նապօլէօն Ա. համաժողովը Արեւելեան խորհուրդը Ա. Չարին հետ, բայց Տալէյ-րան ծրագրին աւելի յաջողութեամբ ապահովելու համար կը փորձէ նստեցնել Մէտտէրնիքը, եւ այս ժամանակահատիկներ, վրայ համառոտ գէպքերը կը փոխեն բաժանման այս առաջին զաւարտարին շահագործողներու կարծիքներն:

Յայն ժամ Նապօլէօն կը սկսի իր սուրը

համակիր մըն ենք. բայց չենք կրնար հանգստի մը որ այդ համերաշխութիւնը գոյանայ ի հեճուկս ճշմարտութեան և ազգային շահերու:

Կուզենք հարցնել տոնոց թէ սուտն ու ճշմարտութիւնը կրնան իրար հետ համերաշխութեանը, առանց մին կամ միւսը իր իրաւունքները վրայ տալու: Համերաշխութեան այս շատագոյն լուսնի կընէր փոխանակ ճշմարտութիւնը քողարկել աշխատելու, եթէ ջանար հակառակորդները համազել, սխալը մէջտեղ հանել, ազգային շահերուն կրտձ փոխանակը պարզել ու այնպէս համարաշխութեան մը լանգիլ որ ա'լ անխղիւ ըլլայ: Ու զիքն ընտրողները իրաւունք ունենին յուսալու թէ՛ ճշմարտութեան փոխանակ ու ազգային շահերուն անխնայ պաշտպան մը պիտի ըլլար ան՝ որ, ոչ շատ առաջ, ընդհանուր ժողովներու մէջ, «անկցի» ներու ահեղ տարափ մը կը տեսնուի ընդդէմ անոնց որոնց հետ համերաշխութեան մը լանգիլ կը ցանկայ այսօր:

Բ. Գ.—Վիշիին պահուն կրնանք թէ թաղ. խորհուրդը պատասխանելով տուած խորհրդական տեղապահ արժանապատիւ հօր մէկ նամակին, որուն ներփակուած էր նաեւ հանրապետութեան ըստ սահմանադրական կանոնի, խորհուրդը չի կրնար պատասխանատու նկատուիլ առանց պաշտօնական նախադասութեան գումարուած ընդհանուր ժողովի մը որոշումն իրեն:

ԻՐԱՆԻՆԻՔ

—Եղբարեակալն օգնութիւն Թուրքիայի վիսաւաճ հաշիւուն անուն գրքին խմբագրութիւնը կը յայտարարէ թէ հետեւեալ նոր նուէրներն ստացած է.

պատոյցներ եւ կրակ տեղացնել ամբողջ Եւրոպայի վրայ, սակայն երբ իր սուրբ կը փորձէ նոյն իսկ Ռուսաց սիւրբ մը խել՝ կ'իջնայ ա'յն աւերակներու տակ զորս նա զիջեց քաղաքակրթական աշխարհին վրայ:

Նապօլէօնէն հասած աղետներէն Յրանստի գործարարը կը վերականգնէր եւ կը պրծէր Արեւելեան հարցէն առաջ եկած ա'յն գրառող յեղափոխութիւնէն, որ ծագած էր մէկ կողմանէ Ռուսաց իրենց զարաւոր նպատակին հասնելու տենչէն եւ, միւս կողմանէ, օսմանեան բարեբարոյութիւնէն: Այսպէս Անգլիոյ թագուհւոյն հետ խորհրդակցելէ եւ միաբանելէ հոգը, Նապօլէօն աներկիւղաբար նախաձեռնարկ կը լինի եւ յանձն կառնէ պատերազմի պատասխանատուութիւնն ա'յն կրկնակի նպատակաւ, որ զբաղեցնէ իր ժողովուրդն եւ վրէժ լուծէ Մոսկովիներէն՝ Մոսկովայի մէջ կրտձ պարտութեանը համար: Եւ այսպէս յայտարարուեցաւ Ղըրիմի պատերազմը:

Բայց ի՞նչ եղաւ հետեւեալը: Ռուսեր նոյն իսկ շատ մը տարիներէ հոգը, պահեցին այս պատերազմի գաղտնի յիշատակն եւ, յայնժամ, ինչպէս որ Պրուսիան առանձին չէզոք մնացած էր՝ կրցան ազատորէն վստահիլ Ռուսիոյ բարեկա-

ն. Միքայիլեանցէ 500 ռպ., Ս. Պրուս-պոպօլէ 300 ռպ., Բալկանեան Գաւապարեանցէ 200 ռպ., Ա. Բերկինգհայմէ 104 ռպ. (սա խոստացեր է ամէն տարի երկու որբերու կրթութեան համար նըւիրել 100 ռպ.), ուրիշ եօթը անձերէ 100 աղան ռպ., չորս անձերէ ալ 50 աղան:

Այս նոր նուէրներու շնորհիւ խմբագրութիւնը կարող կ'ըլլայ երկրորդ հայ-ռուսական որբանոց մ'ալ հաստատել, ահա այս նպատակաւ Կ. Պոլսոյ ռուսական դեսպան Ջինովիովի զրկեց 2000 ռպ. որոյ ամբողջ գումարը պիտի հասնի 5000 ռպ. ի:

—Եղբարեանցէ կ'իմացնեն թէ Տաճատ Դերձակեան անուն անձը նոյնի. 15-ին Սիլիստրէի համար քահանայ ձեռնադրուած է:

—Ինչպէս կ'իմանանք՝ եթէ սիւսլ չէ, Վեհ. Կաթողիկոսը Շուկալի Ժէր Սոթէն քահանային լանջախաչ մը շնորհած է: Փափաքելի էր իմանալ թէ յիշեալ քահանայի մասին ըստ Պատրիարքարանի հրամանին կատարուած քննութիւնը ինչ արդիւնք ունեցած է:

—Ռուսիոյ մէկ գիւղաքաղաքէն Թ. Գլիսի Թերթերուն կը տեղեկագրեն թէ նոյնի. 16-ին համառոտ գիւղացի ընտանիքի մը 14-15 տարեկան մի որբ աղջիկը նշաներ են 45-50 տարեկան այրի մը հետ. մինչդեռ աւելի առաջ այդ աղջկան ձեռքը քանի մը երիտասարդներ խնդրեր են, բայց մերժուել են աղջկան բարեկամներէն ու բարեկամուհիներէն, որք չեն ուզեր որ իրենց բարեկամուհին արհեստագործ մը կին լինի, այլ կը փոփաքին եղբոր գանի չիմովիլի մը տալ, հոգ չէ թէ սա այրի լինի, որքեր ունենայ եւ առողջութիւնէ ալ զուրկ ըլլայ:

Ահա բնական անպատեհութիւն մ'ալ զոր մեր եկեղեցական օրէնքները չեն նախատեսած: 15 տարեկան դեռատի աղջիկ մը երբ ներելի կ'ըլլայ 50 տարեկան մարդու մը տալ, քանի մը տարի վերջը արդեօք ինչ փորձութիւններ չեն սպասեր այն մանկամարդ կնոջ որ իրեն համար բնութեան սահմանուած վաշտի փոխարէն զէմը կը գտնէ ու ժամպառ եւ զգայազրկ էակ մը որ չի համապատասխաներ իր իրաւունքն ու զգացմանց:

—Նոր Նախիջեանէ կը գրեն Նոր-Դարի, «Հայաստանում որբանոց պա-

մուխներ վրայ, եւ կամ պատեր զմծագած պահուն, անոր փոխադարձ չէզոքութեանը վրայ միանգամայն Ռուսի եւ հետեւեալը եղաւ Սադօփա, որ իր ետեւէն բերաւ Մէյրը եւ Սէտուր: Նապօլէօն, յանկարծուած, առանց պատասխանութեան եւ առանց գաղափարներու բռնուկով՝ հարկադրուեցաւ յանձնել Յրանստի եւ իր գանձ յաղթողին ձեռք: Գերմանիոյ կայսր:

Այն ատենին է՝ որ գիւնդերներու այս տենչն սկսած է եւ, քիչ ետք, մտած է կեդրոնական տէրութեանց սրբախին մէջ, եւ ա'յն քանին մէջ է գարձեալ անունն եւ մնացուն վստահի աղբիւրն, որ կը սատարէ Եւրոպայի վերայ: Եւ ահա ինչպէս Արեւելեան հարցը՝ այս մշտապէս կրակն՝ գեղ պատրաստ կը գտնուի կրակելու Եւրոպան:

Այնքան վստահաւոր եթէ լինի Ալեքսանդրի հարցն՝ թէ եւ կրնայ համարուիլ այս ամենաուղիղ պատճառն արդի զինմանց, սակայն եւ շատ հաւանաբար ենթադրելի է՝ որ յաղթական Գերմանիան այլեւս չը պիտի վնասէ ուրիշ ունէ պատրուակ պատերազմ յայտարարելու Յրանստի զէմ, ինչպէս նաեւ բնական է ենթադրել որ իր կըրտած անհուն կորուստներէն խելօքած Յրանստի ալ չը պիտի յուզէ միւսը:

հեղու խնդիրը արժարժում է նաեւ այստեղ, Իրզէն մի խումբ մարդիկ հաւաքուեցան եւ իւրաքանչիւր ոք խոստացաւ մի որոշ գումար տալ չորս տարի շարունակ որբեր պահելու համար:

Միեւնոյն կերպով վարուել են նաեւ մեր թեմական դպրոցի ուսուցիչները, որոնք, ինչպէս լուսն էնք, մօտ 150 ռպ. պ'տի վճարեն տարեկան, չորս տարի շարունակ»:

ԹԱՍՍԻՆ

Կէչէն նուսխէմիգոտէ պու սիւթիւն տէն պաշլայան Պէնտի մախսուսըրդըն սէրլէվնար «Թիւրքիստան Ենի թէշ-քիլաթ» եազրլաճագ եէրսէ՝ եանլըշլըզէ «Հայաստանում եէնի տէշէթ» եազրլըշլը բար:

ՀԱՅԱՍՏԱՆՏԱ ԹԷՇԲԻԼԱԹ

Էվիլէթի նուսխէմիգոտէ Հայաստան վէ Մաքէթիւնի մէտէլէրին եէնիտէն Էվրբանըն զիհ'իւի իշլըզլ իթմէկէ պաշլամըշ օլտըրըն տան պահս իթմիշ, վէ պու պապտէ բաթիթիթլըրըն շայանը էմ. նիլէթ ու էհէմմիթէթ քէօշէլէր տէն սէսլէր իշիտիլմէքտէ օլտըրընը զիթը էլլէմիշ իտիք:

Կէչէն կիւն Բէսթըրլըյտ կազէթալը Շարք մէտէլէրինտէն տօլալը ուզուն պիւր պէնտ եազուլ, էլրմէնի մէտէլէրին թէքթար մէյտանա չըգաճագընա բէք չօգ տէլիլէր կէօսթէրմիշ իտի: Մէքթիւր կազէթա՝ Բուսիա էլիսի Մ. Զինօվիլիին պու խուսուստա Պապը Ալիին նազարը տըրգաթլընը ճէլպ իթմէքտէ օլտըրընը տաթի պիլտիլմիշ տիւր:

Գէլլա կովկասիայա իլթիճա իտէնլըմէնիլէրին մէմլէքէթլէրինէ ալտէթի վէ մուլ ու միլլէրին իյատէ օլընմուսը մէտէլէր լալըմ օլտըրը կիպի իճրա օլընմուսըրը վէ էլրմէնիլէրին սայիւր հազարը տայոգ ալթընա ալընմըշ օլմուսը

պալան պատերազմ, առանց կատարելապէս վստահացած լինելու իր զօրութեան գերազանցութեանը եւ իր դաշնակիցներու ազգեցութեանը վրայ: Այսպէս, տարուէ տարի յիստաճում այս գերազանց փորձն իրեւ հետեւեալը կը հարկադրէ պետութիւններն ենթարկուիլ զինուորային անհուն պատրաստութեանց եւ սոսկալի զինմանց:

Սակայն իր քաղաքի կառավարութիւնը ինչպիսի երաշխաւորութիւն կը տայ Եւրոպայի ապահովութեանը համար: Արդարեւ, նա մէկզի գրած է ամէն հաշիւ եւ միջոց՝ իր բարեբարոյական եւ աղէտալի կառավարութեամբ, այսպէս միշտ առիթ բնծայելով իր հպատակաց զգոյնութեանը համար. այսպէս յեղափոխութեան համար պատրուակներ ըստեղծելով՝ կը վախճուի որ չը վտանգէ կօնսիւնիտի ապահովութիւնը: Ինչ երաշխաւորութիւն կայ Բօլքորիոյ, Սերբիոյ, Չէքոսլովակիոյ, Յունաստանի եւ Հայաստանի կողմանէ՝ որոնք արգար եւ բնական պատճառներով, կըրտան ամեն օր կրակ հանել եւ ընդարձակ հրդեհ մը յուզել:

(Շարունակելի)

Ալկաթի

